PROBLEME ALE OMONIMIEI GRAMATICALE: VERBUL

Florina-Maria BĂCILĂ
Universitatea de Vest din Timişoara
florina_bacila@yahoo.com

Problems of Grammatical Homonymy: The Verb

Starting from the idea that linguists have extended the homonymy to other levels of the language, apart from the lexical one, and defined it as an association of some identically pronounced complexes with different meanings, the objective of the current paper is to take into consideration some problems regarding homonymy in Romanian with special reference to the verb – a complex and interesting part of speech – that have attracted the specialist's attention. We will have in view both the general homonymies (that characterise all the verbs) and the specific homonymies (that occur only with certain verbs and are also used in classifying them). As is the case in other languages, when conjugating, homonymies appear within the same mood and tense, but also between different moods and tenses. The most frequent ones can be found in the case of personal moods (especially – the indicative – the synthetical forms and the compound ones); the cases we have in view are closely related to the groups of verbs (including the irregular ones). Generally speaking, though, the diverse endings, the great variety of mobile affixes and the systematic character of homonymies allow the correct use of verbal forms. Although it remains a grammatical issue, morphological homonymy must be studied in relation with semantics or phonetics as it represents a special case of interdependence between language compartments.

Keywords: *morphology*; *verb*; *conjugation*; *homonymy*; *grammar*

În limba română, verbul prezintă un sistem bogat de omonimii: în ciuda unei flexiuni diversificate, nu lipsesc nici aici cazurile de sincretism (Felecan 2001: 4-5). Unele caracterizează toate verbele limbii române, sunt generale (de pildă, conjunctiv prezent, persoana a III-a singular = conjunctiv prezent, persoana a III-a plural: *(el) să cânte – (ei) să cânte*). Altele, dimpotrivă, apar numai la anumite verbe, fiind omonimii specifice, ceea ce a permis utilizarea lor în clasificarea flexionară a verbelor. Sigur că, din motive care ţin de intenţiile vorbitorului, formele flexionare verbale pot primi valori discursive, prin care se produce, de fapt, neutralizarea opoziţiilor de persoană şi de număr (GALR I 2005: 478-480).

În conjugare, apar omonimii atât în interiorul aceluiaşi mod şi timp, cât şi între diferite moduri şi timpuri. La indicativ, asemenea situaţii sunt numeroase; vom semnala câteva. Astfel, persoana a III-a plural a indicativului prezent, la verbele de conjugarea I (cu infinitivul în *-a*), are aceeaşi formă cu persoana a III-a singular şi cu imperativul, persoana a II-a singular: *(el) cântă – (ei) cântă – cântă (tu)!*; *(el) lucrează – (ei) lucrează – lucrează (tu)!*. Identitatea este prezentă inclusiv la verbele cu radical vocalic: *(el) apropie – (ei) apropie – apropie (tu)!*; *(el) înjunghie – (ei) înjunghie – înjunghie (tu)!*, dar şi la cele cu infinitivul în *-î* şi sufixul *-∅*: *(el) coboară – (ei) coboară – coboară (tu)!*, precum şi la unele verbe cu infinitivul în *-i*: *(el) acoperă – (ei) acoperă – acoperă (tu)!*; *(el) îndoaie – (ei) îndoaie – îndoaie (tu)!*. Omonimia dintre persoana a III-a singular a indicativului prezent şi persoana a II-a singular a imperativului apare şi la alte conjugări, fără a fi o caracteristică generală: *(el) culege – culege (tu)!*; *(el) pune – pune (tu)!*; *(el) scoate – scoate (tu)!*; *(el) strânge – strânge (tu)!*; *(el) împarte – împarte (tu)!*; *(el) înghite – înghite (tu)!*; *(el) iubeşte – iubeşte (tu)!* etc.

Verbe neregulate precum *a da, a sta* şi verbele de conjugările a II-a, a III-a şi a IV-a (cu infinitivul în *-ea, -e, -i*, dar şi în *-î*, cu sufix pozitiv) au forma de persoana a III-a plural identică cu cea de persoana I singular: *(eu) dau – (ei) dau*; *(eu) stau – (ei) stau*; *(eu) apar – (ei) apar*; *(eu) văd – (ei) văd*; *(eu) fac – (ei) fac*; *(eu) merg – (ei) merg*; *(eu) scriu – (ei) scriu*[1]; *(eu) ştiu – (ei)*

[1] În flexiunea verbului *a scrie*, remarcăm desinenţa proprie [*-ŭ*] de persoana I singular, indicativ prezent = persoana

BDD-A23071 © 2015 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:05 UTC)

ştiu; *(eu) aud – (ei) aud*[1]; *(eu) ies – (ei) ies*; *(eu) vin – (ei) vin*; *(eu) povestesc – (ei) povestesc*; *(eu) hotărăsc – (ei) hotărăsc* etc.

La aceste omonimii comune, generale, se adaugă omonimia dintre singularul şi pluralul persoanei a III-a a indicativului prezent, care apare (ca urmare a unei condiţionări fonetice) şi la verbe de conjugarea a IV-a cu infinitivul în *-i* şi radical vocalic, de tipul *a atribui, a contribui, a îngădui, a sui*: *(el / ei) atribuie, (el / ei) contribuie* ş.a.m.d. La aceste verbe cu tema prezentului în *-i-* semivocalic, precum şi la cele de conjugarea I cu aceeaşi caracteristică, forma de persoana I singular este omonimă cu cea de persoana a II-a singular, la indicativul prezent: *(eu) atribui – (tu) atribui*; *(eu) contribui – (tu) contribui*, dar şi *(eu) descui – (tu) descui*; *(eu) tai – (tu) tai*; *(eu) sperii – (tu) sperii* (cf. şi *(eu) continui – (tu) continui*), sarcina dezambiguizării transferându-se de la contextul verbal la cel situaţional, mai larg (*Merg zilnic pe jos, sui câteva zeci de trepte.*).

După cum se observă, în paradigma indicativului prezent nu sunt afectate de acest fenomen formele pentru persoanele I şi a II-a plural, care au desinenţele *-m* şi, respectiv, *-ţi*.

La conjugările I şi a II-a, infinitivul este omonim cu indicativul imperfect, persoana a III-a singular: *(a) aduna – (el) aduna*; *(a) cădea – (el) cădea* etc.; la conjugarea a III-a, infinitivul are aceeaşi formă cu indicativul prezent, persoana a III-a singular: *(a) (duce) – (el) duce*; *(a) rupe – (el) rupe* etc., iar la conjugarea a IV-a, forma de infinitiv e identică cu cea de indicativ perfect simplu, persoana a III-a singular: *(a) fugi – (el) fugi*; *(a) hotărî – (el) hotărî* etc.

Întrucât *-m* este, la toate conjugările, desinenţa persoanei I singular şi plural a imperfectului, orice verb românesc prezintă omonimia acestor forme: *(eu / noi) adunam*; *(eu / noi) tăceam*; *(eu / noi) mergeam*; *(eu / noi) fugeam* etc. Acelaşi tip de omonimie se regăseşte la perfectul compus: *(eu / noi) am lucrat*; *(eu / noi) am văzut*; *(eu / noi) am făcut*; *(eu / noi) am citit* etc.

Indicativul viitor conţine un afix mobil comun pentru toate verbele, asociat unei secvenţe de morfeme omonime cu infinitivul (*voi cânta, vei cânta* etc.). Paralel cu acestea, se întrebuinţează şi forme de viitor caracterizate prin prezenţa unei secvenţe omonime cu conjunctivul prezent, precedată de elementul mobil invariabil *o*: *o să cânt, o să cânţi, o să cânte* ş.a.m.d. În româna actuală, se observă tendinţa (greşită) de a înlocui pe *o* cu *or* la persoana a III-a plural: *(ei) or să lucreze, (ei) or să afle* etc. (în loc de *(ei) o să lucreze, (ei) o să afle* etc.). O altă serie de forme, extrem de utilizată, este cea alcătuită dintr-un afix mobil omonim cu paradigma de indicativ prezent a verbului *a avea* şi o secvenţă omonimă cu conjunctivul prezent (*am să lucrez, ai să lucrezi, are să lucreze* etc.). În felul acesta, categoriile de persoană şi de număr – exprimate, în cazul celorlalte forme, numai prin secvenţa fonică omonimă cu conjunctivul – sunt marcate, la această persoană, şi prin elementul mobil (GALR I 2005: 439-441).

În ceea ce priveşte formele verbale sintetice, se remarcă existenţa unor serii de omonimii între forme ale indicativului prezent şi cele ale altor moduri. Astfel, o situaţie specială o are imperativul afirmativ, a cărui paradigmă se reduce la două forme (pentru persoana a II-a, singular şi plural) şi care prezintă, de regulă, omonimie (parţială sau totală, condiţionată morfologic şi, în anumite cazuri, sintactic) cu indicativul prezent (LRC. FFM 1985: 190-191). Diferenţele apar la nivelul componentului suprasegmental caracteristic pentru structura morfematică a imperativului (accentul frastic, conturul intonaţional) şi al componentului segmental (desinenţele identice fiind repartizate diferit).

Forma de persoana a II-a plural a imperativului afirmativ şi negativ este totdeauna omonimă cu cea de indicativ prezent, aceeaşi persoană; radicalului verbal îi sunt asociate sufixul şi desinenţa (*-ţi*): *(nu) cântaţi (voi)! – (voi) cântaţi*; *(nu) începeţi (voi)! – (voi) începeţi*; *(nu) povestiţi (voi)! – (voi) povestiţi*; *(nu) coborâţi (voi)! – (voi) coborâţi* etc. Forma de persoana a II-a singular poate fi omonimă cu aceeaşi persoană a indicativului prezent, dar multe verbe

---

a III-a plural, indicativ prezent (*(eu) scriu – (ei) scriu*) şi omonimia suplimentară dintre persoana a III-a singular, indicativ prezent, şi persoana a III-a singular, conjunctiv prezent (*(el) scrie – (el) să scrie*), ceea ce se poate explica fonetic prin finala vocalică a radicalului.

[1] Cf. formele iotacizate de tipul *(eu) auz – (ei) aud*, *(eu) văz – (ei) văd*, unde identitatea formală nu există.

BDD-A23071 © 2015 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:05 UTC)

realizează omonimia cu persoana a III-a singular (vezi şi *supra*). Identitatea cu una dintre cele două forme ale indicativului prezent este impusă de factori morfologici şi sintactici.

Omonimia cu persoana a III-a singular a indicativului prezent este condiţionată morfologic şi apare la următoarele clase de verbe:

● la cele cu infinitivul în *-a* şi în *-î*, indiferent de realizările sufixului de prezent: *joacă (tu)! – (el / ea) joacă*; *lucrează (tu)! – (el / ea) lucrează*; *doboară (tu)! – (el / ea) doboară*; *pârăşte (tu)! – (el / ea) pârăşte* etc.;

● la cele cu infinitivul în *-i* şi cu sufix realizat pozitiv la toate formele prezentului: *porneşte (tu)! – (el / ea) porneşte*; *povesteşte (tu)! – (el / ea) povesteşte* etc.;

● la cele cu infinitivul în *-i,* cu sufixul de prezent *-ϕ* şi cu radicalul în finală vocalică: *suie (tu)! – (el / ea) suie*.

Aceeaşi omonimie este prezentă şi la verbele neregulate *a da* şi *a lua*: *dă (tu)! – (el / ea) dă*; *ia (tu)! – (el / ea) ia*, pe când, în cazul lui *a sta*, forma de imperativ afirmativ este identică cu cea de indicativ prezent, persoana a II-a singular: *stai (tu)! – (tu) stai*, ca şi *cazi (tu)! – (tu) cazi*; *taci (tu)! – (tu) taci*; *sari (tu)! – (tu) sari*. În ceea ce priveşte formele de imperativ afirmativ singular, repartizarea omonimiilor este condiţionată atât morfologic, cât şi sintactic în cazul verbelor cu infinitivul în *-i* şi cu sufixul de prezent *-ϕ*, al verbelor în *-ea* şi în *-e*. Verbele intranzitive prezintă omonimia dintre imperativul afirmativ, persoana a II-a singular, şi indicativul prezent, persoana a II-a singular: *dispari (tu)! – (tu) dispari*; *rămâi (tu)! – (tu) rămâi*; *şezi (tu)! – (tu) şezi*; *mergi (tu)! – (tu) mergi*; *râzi (tu)! – (tu) râzi*; *fugi (tu)! – (tu) fugi*; *ieşi (tu)! – (tu) ieşi*; *sari (tu)! – (tu) sari*. Verbele tranzitive prezintă omonimia dintre imperativ, persoana a II-a singular, şi indicativul prezent, persoana a III-a singular: *alege (tu)! – (el / ea) alege*; *culege (tu)! – (el / ea) culege*; *spune (tu)! – (el / ea) spune*; *înghite (tu)! – (el / ea) înghite* etc. Excepţie fac verbele *a auzi* şi *a vedea*, care, deşi tranzitive, prezintă la imperativ formele *auzi (tu)! – (tu) auzi* şi, respectiv, *vezi (tu)! – (tu) vezi*.

Formele de imperativ afirmativ ale verbului neregulat *a fi* sunt parţial omonime cu cele de conjunctiv prezent: *Fii (bun)! – Să fii (bun)!*; *Fiţi (cuminţi)! – Să fiţi (cuminţi)!*.

Formele de imperativ negativ, persoana a II-a singular, sunt omonime cu cele de infinitiv, cărora li se asociază adverbul-morfem al negaţiei: *nu intra (tu)! – (a) intra*; *nu avansa (tu)! – (a) avansa*; *nu coborî (tu)! – (a) coborî*; *nu îngădui (tu)! – (a) îngădui*; *nu veni (tu)! – (a) veni*; *nu tăgădui (tu)! – (a) tăgădui*; *nu zăvorî (tu)! – (a) zăvorî*; *nu începe (tu)! – (a) începe*; *nu şterge (tu)! – (a) şterge*; *nu sparge (tu)! – (a) sparge* etc. Regional, dar şi în aspectul familiar al limbii române, se observă o tendinţă de uniformizare a paradigmei imperativului verbelor *a se duce, a face* şi *a zice*, întrebuinţate de mulţi vorbitori în structuri în care negaţia însoţeşte forma afirmativă: *Nu te du acolo!*, *Nu fă aşa ceva!*, *Nu zi asta!*, *Nu fii supărat!*, în loc de (sau alături de) formele literare *nu (te) duce!*, *nu face!*, *nu zice!*, *nu fi!*, care satisfac norma conform căreia imperativul negativ este identic cu infinitivul.

Extinderea la imperativul negativ a formelor de imperativ afirmativ se datorează, probabil, acţiunii de regularizare a celorlalte moduri, pentru care paralelismul perfect afirmativ = negativ este general. Această tendinţă nu afectează decât verbele menţionate, adică singurele, în afară de *a veni*, în a căror paradigmă persoana a II-a singular a imperativului afirmativ nu este omonimă cu niciuna (a II-a sau a III-a) dintre cele ale indicativului prezent: *du, fă, zi* (ca şi *vino*) au o structură morfologică aberantă. Apariţia formelor incorecte este motivată şi de anumite particularităţi flexionare ale verbelor în *-e*, unde se încadrează şi *a se duce, a face, a zice*: numai în paradigma verbelor precum *a arde, a bate, a începe, a rupe, a trece* etc., forma de persoana a II-a singular a imperativului afirmativ, omonimă cu infinitivul, este identică cu cea de imperativ negativ la aceeaşi persoană şi număr: *arde(-le)! – nu (le) arde!*; *bate(-l)! – nu(-l) bate!*; *începe! – nu începe!*; *rupe(-o)! – nu (o) rupe!*; *trece(-l)! – nu(-l) trece!* etc., de unde, pe baza acestui model, s-a ajuns la paralelismul menţionat (GALR I 2005: 378-380 şi 469; Guţu Romalo 1972: 112-113; Guţu Romalo 2005: 136-138).

BDD-A23071 © 2015 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:05 UTC)

Alteori, forme flexionare cu structură morfologică şi valori diferite pot fi omonime: imperativul de tipul *daţi*, *lăudaţi*, identic cu indicativul prezent, persoana a II-a plural, şi cu imperfectul, la aceeaşi persoană, este format din *lăuda-* (rădăcină şi sufix gramatical) + *-ţi* (desinenţă) → *lăud-a-ţi*, fiind omonim cu participiul masculin plural *lăudaţi*, alcătuit din *lăudat* + *-i* → *lăud-aţ-i* (rădăcină + sufix gramatical + *-i*, fostă desinenţă).

Conjunctivul prezent are în componenţa sa elementul *să* şi o secvenţă variabilă (purtătoare a radicalului verbal), identică cu indicativul prezent la toate persoanele, cu excepţia persoanei a III-a singular şi plural. Într-o situaţie specială sunt verbe cu infinitivul în *-i* (ca *a atribui*, *a contribui*, *a constitui*, *a înghesui*, *a sui*) sau în *-a* (cu tema în *-i*: *a apropia*, *a încheia*, *a încuia*, *a înjunghia*, *a speria*, *a tăia*), precum şi verbul *a scrie*, toate având radical cu finală vocalică. Prin condiţionare fonetică, la acest tip de verbe apare omonimia dintre persoana a III-a singular (uneori, şi plural) a indicativului prezent şi persoana a III-a, singular şi plural, a conjunctivului prezent: *(el / ei) atribuie – (el / ei) să atribuie*; *(el / ei) contribuie – (el / ei) să contribuie*; *(el / ei) taie – (el / ei) să taie*; *(el) scrie – (el / ei) să scrie* etc. (GALR I 2005: 385 şi 469). La conjunctivul prezent al tuturor verbelor (spre deosebire de indicativ), formele de persoana a III-a singular şi plural sunt omonime: *(el / ei) să vină* ş.a.m.d., dar, datorită morfemului *să*, această omonimie nu creează dificultăţi. La persoana a III-a, conjunctivul poate apărea, uneori, fără *să*, fiind suficiente desinenţele specifice pentru a se evita omonimia cu indicativul (vezi formele: *treacă-meargă*, *bată-te*, *piară*, *fie*, *ducă-se* etc.). Spre deosebire de oricare alte forme cu afix liber, conjunctivul perfect este invariabil în limba literară (*(eu) să fi venit*, *(tu) să fi venit* ş.a.m.d.), iar dezambiguizarea se realizează contextual.

Condiţionalul-optativ prezent este alcătuit din două componente: primul este un element mobil, marcă a informaţiilor de persoană şi de număr (*aş*, *ai*, *am*, *aţi*, *ar*), cu omonimie între singularul şi pluralul persoanei a III-a: *(el / ei) ar veni* (ceea ce se regăseşte şi la condiţionalul-optativ perfect: *(el / ei) ar fi venit*), iar al doilea este o secvenţă fonică omonimă cu infinitivul, purtătoare a radicalului verbal (de tipul *aş mânca*). La condiţionalul-optativ perfect, al doilea constituent este un formant omonim cu infinitivul verbului *a fi*, iar al treilea e participiul invariabil (de pildă, *aş fi mâncat*).

Şi prezumtivul prezent are o structură perifrastică: o secvenţă identică cu gerunziul, precedată de auxiliarul *a fi* în forma sa omonimă cu viitorul. La prezumtiv există şi o variantă cu un grad de utilizare ridicat, de tipul *o spera, o face*, în întregime omonimă cu viitorul. Formele frecvent întrebuinţate pentru exprimarea valorilor modale-temporale specifice paradigmei prezumtivului perfect sunt identice fie cu cele de viitor anterior, fie cu cele de condiţional-optativ perfect, fie, mai rar, cu cele de conjunctiv perfect. Caracteristicile temporale facilitează identificarea prezumtivului în asemenea situaţii speciale, disocierea realizându-se în context. De pildă, în cazul formelor de prezent care au aceeaşi structură cu viitorul (*o pleca, or fi* etc.), semnificaţia ‘prezumtiv’ este confirmată de absenţa trăsăturii temporale [Posterioritate faţă de momentul enunţării]: *Or fi acolo câteva sute de persoane, dar tot nu reprezintă mare lucru.* Pentru identificarea prezumtivului perfect, se poate apela la analiza valorii temporale implicate (de exemplu, spre deosebire de prezumtiv, viitorul presupune ‘anterioritate faţă de actul enunţării’), la sinonimia seriilor de forme ale acestuia (deci, la substituţia cu prezentul) sau se poate avea în vedere preponderenţa trăsăturii modale. Un criteriu sintactic îl reprezintă posibilitatea prezumtivului perfect de a apărea în propoziţii independente, ca timp absolut, în opoziţie cu celelalte, care sunt moduri şi timpuri relative (GALR I 2005: 373-375 şi 377-378; LRC. FFM 1985: 196; Hoarţă Lăzărescu 1999: 184-185).

Am arătat cum sistemul de omonimii dintre diferite zone ale paradigmei verbale funcţionează şi în cazul formelor compuse. Ca şi la cele sintetice, şi la formele analitice se remarcă existenţa unor omonimii care afectează o anumită parte a flexiunii (vezi *supra*). În general însă, diversitatea desinenţelor, varietatea afixelor mobile şi caracterul sistematic al omonimiilor permit utilizarea neechivocă a formelor verbale respective.

BDD-A23071 © 2015 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:05 UTC)

Participiul şi supinul prezintă omonimie (GALR I 2005: 510-511), având structura radical verbal + sufixul participiului. Morfologic, se pare că, în bună măsură, *de* s-a specializat, devenind o marcă pentru distingerea supinului atât de participiul omonim, cât şi de infinitivul sinonim. Dată fiind prezenţa lui *de* şi identitatea formală dintre supin şi participiu, se ajunge la enunţuri omonime conţinând un supin sau un adjectiv participial, după cum predicatul este verbal sau nominal (cu nume predicativ exprimat prin adjectiv): *De lipsit, au lipsit destui elevi. – De lipsit, este lipsit şi are nevoie de bani.*; *De avut, are tot ce-i trebuie. – De avut, este avut ca şi fraţii lui.*; *De rupt, haina şi-a rupt-o de mult. – De rupt, este rupt şi imposibil de reparat.*, unde, în primul enunţ din fiecare pereche, există un supin, iar în al doilea – un adjectiv de provenienţă participială (GALR I 2005: 522; Pană Dindelegan 2003: 154).

Cele două forme verbale nepersonale omonime au ca rezultat, prin conversiune, substantive omonime, dar participiul substantivizat trebuie deosebit de supinul substantivizat. Distincţia este, în primul rând, semantică (şi, numai secundar, şi gramaticală): supinul substantivat este un postverbal abstract, denumind acţiunea, starea sau evenimentul, parafrazabil prin 'faptul de a...', în timp ce participiul substantivat este un postverbal nonabstract, denumind Agentul sau Pacientul, parafrazabil printr-o propoziţie relativă: 'cel care a făcut, a suferit o acţiune / stare', 'ceea ce rezultă dintr-o acţiune / stare'. De aici derivă şi diferenţele gramaticale: primele au trăsătura unui substantiv singulare tantum (primind, numai excepţional, şi după devieri semantice, formă de plural), iar celelalte – a unui substantiv numărabil. Să se compare: *spusele mele* (participiu substantivat: 'cele ce au fost spuse / ceea ce a fost spus') – *spusul pe dinafară* (supin substantivat: 'faptul de a spune'); *El este alesul nostru.* (participiu substantivat: 'cel care a fost ales') – *alesul grâului de neghină* (supin substantivat: 'faptul de a alege'); *un spital de arşi* (participiu substantivat: 'persoană care are / a suferit starea de arsură') – *arsul mâncării de către gospodină* (supin substantivat: 'faptul de a (se) arde'); vezi şi *Învăţatul*$_1$ *pe dinafară* (supin substantivat) *este cu totul nerecomandabil; de aceea nu-l vei întâlni la învăţaţii*$_2$ *autentici.* (participiu substantivat); *Rămaşii*$_1$ *acasă* (participiu substantivat) *erau invidioşi pe ceilalţi, deşi rămasul*$_2$ *acasă* (supin substantivat) *îi scutea de un efort suplimentar.* (GALR I 2005: 581; Pană Dindelegan 2003: 128-129).

În română, unde flexiunea verbală este extrem de bogată, caracterizându-se prin tipare flexionare repetabile, de mare regularitate, „este considerată *neregulată* [subl. aut.] orice formă verbală şi orice paradigmă care se îndepărtează într-un grad mai mare sau mai mic de schemele curente şi repetabile de flexiune." (GALR I 2005: 562). Tipurile de neregularitate sunt diferite, după cum neregularitatea priveşte numai variaţia radicalului, numai variaţia flectivelor (sufixe şi / sau desinenţe), caracterul inedit şi o repartiţie neaşteptată a omonimiilor sau are în vedere, simultan, mai multe aspecte dintre cele enumerate. Neregularităţile pot fi asociate şi cu omonimii insolite ale formelor de conjugare, manifestându-se specific de la un verb la altul.

Subclasa *a preceda, a succeda*, caracterizată prin omonimia desinenţială suplimentară dintre indicativul prezent, persoana a III-a singular, şi conjunctivul prezent, persoana a III-a singular (*(el) precedă – (el) să preceadă*; *(el) succedă – (el) să succeadă*), poate fi considerată o neregularitate, dat fiind faptul că omonimia, deşi normală în alte condiţii fonetice ale radicalului (vezi *a tăia, a mângâia*), este excepţională în cazul celor două verbe. Pentru acestea, distincţia indicativ vs conjunctiv se obţine, dacă se face abstracţie de elementul mobil *să*, numai prin alternanţa *-e-* / *-ea-* a radicalului. Situaţia specială a verbelor *a preceda* şi *a succeda* rezidă nu numai în transferarea opoziţiei menţionate asupra variaţiei de radical, ci şi în faptul că ele prezintă o omonimie desinenţială specifică: indicativ prezent, persoana a III-a singular = conjunctiv prezent, persoana a III-a singular, neasociată însă cu omonimia dintre persoanele I şi a II-a singular ale indicativului prezent (vezi *(el) precedă, (el) să preceadă*, dar formele desinenţiale distincte: *(eu) preced, (eu) succed* vs *(tu) precezi, (tu) succezi*) (GALR I 2005: 549 şi 555).

Verbul *a continua* combină, în flexiunea de prezent, forme ale tiparului flexionar *a tăia, a mângâia* (indicativ prezent, persoana I singular = indicativ prezent, persoana a II-a singular:

BDD-A23071 © 2015 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:05 UTC)

continui) cu forme ale tiparului prototipic (indicativ prezent, persoana a III-a singular şi plural ≠ conjunctiv prezent, persoana a III-a singular şi plural: *continuă – (să) continue*); cf. şi *a azvârli*: indicativ prezent, persoana a III-a singular = conjunctiv prezent, persoana a III-a singular: *azvârle* ≠ indicativ prezent, persoana a III-a plural: *azvârlă*; indicativ prezent, persoana I singular, formă izolată, neomonimă cu altele din flexiunea prezentului: *azvârl∅* (GALR I 2005: 563).

Există neregularităţi care privesc numai radicalul, în timp ce altele îşi asociază şi neregularităţi ale flectivelor sau ale tipurilor de omonimii. Exceptând verbele *a mânca* şi *a usca*, toate celelalte verbe cu radical neregulat prezintă şi neregularităţi de flective sau / şi de omonimii. Iată câteva exemple:

● *a lua*: desinenţa de persoana I singular, indicativ prezent, este identică cu cea de persoana a III-a plural, indicativ prezent, [-*ŭ*] (*iau*); omonimia dintre persoana a III-a singular, indicativ prezent, şi persoana a III-a singular şi plural, conjunctiv prezent, cu desinenţa /*∅*/ (*ia – să ia*). În registrul popular, această omonimie nu funcţionează, date fiind flectivele diferite pentru indicativ şi conjunctiv: desinenţa /*∅*/ vs desinenţa [-*ĭe*] (*(el) ia*, dar *(el / ei) să ieie*).

● *a da*, *a sta*: desinenţa de persoana I singular, indicativ prezent, este identică cu cea de persoana a III-a plural, indicativ prezent, [-*ŭ*] (*dau*, *stau*); desinenţa de persoana a III-a singular, conjunctiv prezent, este identică cu cea de persoana a III-a plural, conjunctiv prezent, /*∅*/ (*să dea*, *să stea*). Formele calchiate în care se cuprinde *a da* (*a preda*, *a reda*, *a se deda*) prezintă şi ele neregularităţile desinenţiale: persoana I singular, indicativ prezent = persoana a III-a plural, indicativ prezent, [-*ŭ*] (*predau*, *mă / se dedau*, *redau*), şi persoana a III-a singular, conjunctiv prezent = persoana a III-a plural, conjunctiv prezent, /*∅*/ (*să predea*, *să se dedea*, *să redea*). În raport cu verbul de bază, se regularizează însă formele sufixului de imperfect şi de perfect simplu (*predam*, *mă dedam*; *predai*, *redam*, *redai*, ultimele numai pentru unul dintre omonime[1]).

● *a bea*: desinenţa de persoana I singular, indicativ prezent, este identică cu cea de persoana a III-a plural, indicativ prezent, [-*ŭ*] (*(eu / ei) beau*); omonimia dintre persoana a III-a singular, indicativ prezent, şi persoana a III-a singular şi plural, conjunctiv prezent, cu desinenţa /*∅*/ (*bea – să bea*).

● *a vrea*: omonimia dintre persoana a III-a singular, indicativ prezent, şi persoana a III-a singular şi plural, conjunctiv prezent, cu desinenţa /*∅*/ (*vrea – să vrea*).

● *a fi*: desinenţa de persoana I singular, indicativ prezent, este identică cu cea de persoana a III-a plural, indicativ prezent, /*∅*/ (*(eu / ei) sunt*); desinenţa de persoana a III-a singular, indicativ prezent, este identică cu cea de persoana a III-a singular şi plural, conjunctiv prezent, /-*e*/ (*(el) este*; *(el / ei) să fie*).

● La verbul *a şti*, ca la majoritatea celor cu radical vocalic (cu excepţia verbului neregulat *a fi*), apare omonimia suplimentară dintre persoana a III-a singular, indicativ prezent, şi persoana a III-a singular şi plural, conjunctiv prezent (*(el) ştie – (el / ei) să ştie*).

● Verbele *a umple*, *a azvârli* prezintă omonimia dintre persoana a III-a singular, indicativ prezent, şi persoana a III-a singular şi plural, conjunctiv prezent (*(el) umple*, *(el) azvârle – (el / ei) să umple*, *(el / ei) să azvârle*)[2], omonimie nedeterminată fonetic, spre deosebire de cele cu radical vocalic, pentru care această identitate are explicaţie fonetică (*(el) taie – (el / ei) să taie*; *(el) ştie – (ei / ei) să ştie*; vezi *supra*). Trebuie observat că alte verbe cu radicalul terminat în *muta cum liquida* [-*pl*-] (sau în sonantă + lichidă [-*rl*-]) nu cunosc această omonimie, dovadă clară că ea nu este condiţionată fonetic (vezi *(el) află*, *(el) umflă ≠ (el / ei) să afle*, *(el / ei) să umfle*). În cazul lui *a azvârli*, gradul de neregularitate este şi mai mare, dată fiind prezenţa

[1] $DOOM_2$ 2005: s.v. diferenţiază două omonime: *a reda*$_1$ ‘a da din nou’, cu radical neregulat, vs *a reda*$_2$ ‘a descrie’, cu radical regulat.

[2] Verbul *a umple* se distinge printr-o desinenţă specială, -*u* (vocalic), în contextul omonimiei dintre persoana I singular, indicativ prezent, şi persoana a III-a plural, indicativ prezent (*(eu / ei) umplu*), ceea ce se poate explica fonetic, prin finala de radical *muta cum liquida*.

BDD-A23071 © 2015 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:05 UTC)

formelor pentru indicativ prezent, persoana I singular (*(eu) azvârlφ*) şi persoana a III-a plural (*(ei) azvârlă*), neomonime cu alte forme ale prezentului (GALR I 2005: 567-569).

Identitatea unor forme verbale poate motiva paradigma defectivă a verbului *a rage*, pentru care nu există participiu (*Animalul *a ras de durere.*), întrucât acesta ar fi ajuns omonim cu cel al verbului *a rade* (*Uraganul a ras totul în cale.*). Utilizarea unei paradigme mixte: *vreau*, *vrei*, *vrea*; *vrând*; *vrut*; *vrui* vs *voiam*, *voiai*, *voia*, provenind din amestecul verbelor sinonime *a vrea* şi *a voi*, îşi găseşte explicaţia în omonimia formelor lui *a vrea* (*(el) vrea* – indicativ prezent şi imperfect; cf. enunţul *El încerca să reziste, deşi antrenorul *vrea să-l împiedice.*), în flexiunea căruia se atrag, pentru imperfect, formele lui *a voi* (GALR I 2005: 570; Băcilă 2007: 152).

După cum se observă, în cadrul flexiunii verbale se pot identifica situaţii variate de omonimie morfologică, având, adesea, consecinţe semnificative şi la nivel sintactic. Româna deţine un număr apreciabil de omonimii între formele verbale, implicând cazuri interesante a căror analiză atentă facilitează repartizarea verbelor după diverse criterii şi stabilirea implicării acestui fenomen în clasificarea lor în funcţie de particularităţile de flexiune. În plus, cercetarea unor asemenea aspecte duce, evident, la îmbogăţirea inventarului de omonime morfologice al limbii noastre.

Deşi rămâne o problemă de gramatică, omonimia morfologică trebuie studiată în legătură cu semantica sau fonetica, reprezentând un caz tipic de interdependenţă între compartimentele limbii.

Referinţe bibliografice:

BĂCILĂ, Florina-Maria 2007: *Omonimia în limba română. Privire monografică*, Timişoara, Editura Excelsior Art.

LRC. FFM = COTEANU, Ion (coord.) 1985: *Limba română contemporană. Fonetica. Fonologia. Morfologia*, ediţie revizuită şi adăugită, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică.

DOOM$_2$ = * * * 2005: *Dicţionarul ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române*, ediţia a II-a revăzută şi adăugită, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic.

FELECAN, Nicolae 2001: *Dicţionar de omonime lexicale şi gramaticale*, ediţie revăzută şi adăugită, Bucureşti, Editura Vox.

GALR I = * * * 2005: *Gramatica limbii române. I. Cuvântul*, Bucureşti, Editura Academiei Române.

GUŢU ROMALO, Valeria 2005: *Aspecte ale evoluţiei limbii române*, Bucureşti, Editura Humanitas Educaţional.

GUŢU ROMALO, Valeria 1972: *Corectitudine şi greşeală (Limba română de azi)*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică.

HOARŢĂ LĂZĂRESCU, Luminiţa 1999: *Sinonimia şi omonimia gramaticală în limba română*, Iaşi, Editura Cermi.

PANĂ DINDELEGAN, Gabriela 2003: *Elemente de gramatică. Dificultăţi, controverse, noi interpretări*, Bucureşti, Editura Humanitas Educaţional.

BDD-A23071 © 2015 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:05 UTC)